

גלגל מרכז חירום לצעירים חסרי קורת גג משתמשים בסמים

מהו פרויקט גלגל?

פרוייקט גלגל פועל בירושלים החל מפברואר 2002, לאור צורך שאותר ע"י צוות הניידת של עלם. הצעירים והצעירות המטופלים בפרוייקט הם חסרי קורת גג המתגוררים בבתים נטושים ברחבי העיר, מרביתם צורכים סמים באופן קבוע, ומנותקים מכל מערכת תמיכה טיפולית, משפחתית או חברתית. אורח החיים ברחוב מעמיד צעירים אלה במצבי סיכון גבוהים והם חיים למעשה ברחוב ומהרחוב.

מטרות הפרוייקט:

- מתן סיוע הומניטרי ראשוני לצעירים וצעירות דרי רחוב בעיר, הכולל ביגוד, ארוחות חמות, גישה לשירותים רפואיים, שירותי כביסה ומקלחת.
 - אozן קשבת ויצירת קשר אשר יהווה בסיס לטיפול ארוך טווח בשיתוף השירותים הקיימים בקהילה, במקרים בהם יתגלה פוטנציאל לכך.
 - צמצום נזקים (Harm Reduction) מתן מענה רפואי ובריאותי אשר מעבר לחשיבותו המיידית ימנע או לכל הפחות יפחית התפשטות מחלות בקרב צעירים אלו.
- מעבר למטרות הפורמליות הללו שאיפתנו היא לשבור את מעגל הניתוק והניכור בו חיים צעירים אלה, ליצור יחד איתם מוטיבציה לשינוי ולסייע בידם לממש תהליך שינוי שכזה.

צוות המרכז הכולל אנשי מקצוע ומתנדבים פועל בשלוש רמות: 1. הפעלת דירת הפרוייקט ארבעה ימים בשבוע, 2. פעילות איתור ויישוג (Out reach) 3. ליווי אישי לכל צעיר/ה המעוניינים בכך, הכולל פעילות מחוץ למרכז החל מליווי לקופ"ח, בטל"א וכו' דרך בילוי זמן משותף של הצעיר עם מתנדב מלווה. עיקר מטרתו של הקשר לאפשר תמיכה וליווי בתהליך האישי אותו עושה הצעיר.

האוכלוסייה העיקרית אותה פוגש צוות "גלגל" מורכבת מצעירים בגילאים 18-26. 75% הינם יוצאי חבר העמים. האוכלוסייה כוללת בני נוער שעלו במסגרת תוכניות הסוכנות השונות ונפלטו מהן בשל בעיות סמים, חלקם עלו בקליטה ישירה לעיתים יחד עם משפחה, אך בשל משבר הגירה התנתקו מהמשפחה ונפלטו אל הרחוב. כאמור, ישנם גם צעירים ילידי הארץ, אשר טופלו לאורך שנות ילדותם ושנות ההתבגרות שלהם במסגרות הטיפוליות השונות, נפלטו מהן ומצאו עצמם ברחוב. כמו כן, קיימת אוכלוסיית הצעירים, שמגיעים ממשפחות דתיות, עקב תהליך של "יציאה בשאלה".

פרוייקט המשכי לפרוייקט גלגל - shelter לצעירות חסרות בית

עלם מאמינה כי לכל האנשים הזכות לחיות חיים של כבוד גם כאשר יש להם בעיית סמים או בעיות אחרות. הצעירים הנמצאים במצבי סיכון גבוהים, חיים חיי רחוב ומשתמשים בסמים, מנהלים אורח חיים שחסר לעיתים את המרכיב הבסיסי של כבוד אנושי. מטרתו של פרויקט גלגל היא לתת להם

אלטרנטיבה, ולאפשר להם לחיות חיים של כבוד גם בתנאים קשים. אנו מאמינים, כי מתן קורת גג לצעירים אלו בתוספת לשירותים אותם הם מקבלים ב"גלגל" תאפשר להם לראות את עצמם באור אחר. השינוי הפיזי הראשוני, יש להניח, ייתן להם את הכוח לעשות גם את הצעד הבא בדרכם לשינוי. ניסיונו ב"גלגל". כמו גם הספרות המקצועית בתחום, מלמד על צורך במתן מענה דיפרנציאלי לצעירות הלוקח בחשבון גם את המרכיב המגדרי. על כן מוצג במסמך זה פרויקט המיועד לתת מענה לצעירות חסרות בית מכורות לסמים לצד פיתוח פרויקט דומה עבור הצעירים.

רקע ורצינות

דרות רחוב (homelessness) של צעירות

אוכלוסיית הבנות המדוברת הינה אוכלוסיית חסרות בית מכורות לסמים. דרות הרחוב של נשים וצעירות הינה בעלת מאפיינים ייחודיים, והיא מוגדרת בספרות המקצועית כHiding homelessness מדובר באוכלוסיות חסרי בית בלתי נראים בשל מצבם הייחודי. בתוך אוכלוסייה זו נכללות גם הצעירות חסרות הבית. דרות הרחוב שלהן מאופיינת במצבי נידודת רבים, הן נוודות, עוברות ממקום למקום, ועל כן קשה יותר ליצור עמן קשר. צרכי ההישרדות שלהן והתלות באחרים, לרוב בגברים מבוגרים מהן, הם שמשפיעים על כך. בנוסף מאופיינת דרות הרחוב שלהן במצבי התעללות וקרבות קשים, והן סובלות יותר מבנים חסרי בית מאלימות קשה המופנית כלפיהן. מרבית הבנות אותן פוגש צוות "גלגל" הינן צעירות בגילאי 18-26, אשר לאורך זמן חסרות קורת גג מסודרת וקבועה, משתמשות בסמים ועוסקות בזנות באופן קבוע או מזדמן. עוד אנו מזהים דפוסי התמכרות קשים יותר מאלו של הבנים, אשר יש להניח כי הם מאפשרים להן לשרוד את הכאב הנוראי אותו הן חוות. דרות הרחוב, אם כן, היא חלק ממכלול הבעיות ויש לספק לה מענה ייחודי מותאם לאוכלוסייה הלוקח בחשבון את המרכיב המגדרי כפי שיש לעשות בנושא הסמים, הזנות וכיוצא בזה. המורכבות של הבעיות בשילוב רמת תפקוד נמוכה מחייבים עבודה אינטנסיבית במטרה להגיע לתוצאות ולשינוי חיובי.

חשיבות הרצף הטיפולי

העבודה עם צעירות אלו, מתחילה בעצם במקום המחייב שלהן - ברחוב. אנו רואים כי לוקח זמן רב לבניית אמון, אשר מאפשר להן בעצם להגיע למרכז היום בגלגל, כהמשך לקשר שהחל ברחוב. יחד עם זאת, כיום נקטע הרצף הזה, כיוון שעם סגירת המרכז הן חוזרות אל הרחוב, אל הסכנות. אנו מניחים, כי כאשר תהיה להן האופציה לקבל גם מקום לינה חלופי לרחוב, גם אם זמני, אשר יהווה אלטרנטיבה מגנה, הן תעשנה בו שימוש. כך יגדל הסיכוי כי נגביר את תחושת הביטחון הפיזי שלהן, כמו גם תחושת הגנה סימבולית. ראוי לציין, כי הניסיון מלמד כי קשר עם גורם נורמטיבי בתוך מעגל החיים שלהם - מתנדבת / מדריכה/ עו"ס מגדיל אף הוא את הסיכוי לשינוי כיוון שהוא מציג אלטרנטיבה לחיי הרחוב.

צמצום נזקים

אחת המטרות בגלגל, הנה צמצום נזקים. אנו מניחים כי גם במשך השהות הממושכת ברחוב, השימוש בסמים והעיסוק בזנות, ראוי לצמצם את הפגיעה בבנות, זאת כדי לאפשר טיפול נקודתי בבעיות שעולות ומניעת הידרדרות נוספת, מניעת מחלות וכו'. בתוך כך מתן פתרון לינה מאורגן ומסודר, וודאי יקטין את מקרי האלימות והאונס מהם סובלות הבנות, ויאפשר הנגשה גבוהה יותר של שירותים רפואיים, החלפת מזרקים ואף העמקה של קשרים אישיים עם הבנות. מעל לכל אלו יש לציין את החשיבות הרבה של צמצום הזמן בו הן שוהות ברחוב, על כל המשתמע מכך. לאור זאת, אנו מניחים כי יש צורך לאפשר להן

מרחב בטוח אשר יוכל לתת מענה למצבים אלה. אנו מציעים לפעול להקמת מסגרת לינה ייחודית לבנות, במטרה לתת להן מענה הולם.

מטרת ה shelter היא להרחיב את המסגרת התומכת הקיימת בגלגל ולספק גם מקום לינה לאותן צעירות. shelter אמור להוות קורת גג זמנית לצעירות בגילאי 18-26 חסרות בית ומשתמשות בסמים, ולהעניק להן ריצפת קיום שתאפשר בניית מוטיבציה לשינוי, מנוחה מהרחוב, והכנה לתהליך המשכי. אנו מאמינים כי פרוייקט זה ייתן לצעירות אלו הזדמנות אמיתית להתחלה חדשה, ויהווה את הצעד הראשון במאמצינו להשתקם ולהשתלב בחברה.

תיאור הפרויקט

מדובר בשתי דירות במרכז העיר, אך מרוחקות מעט ממוקד ההתרחשות של הרחוב (מתוך הנחה שעליה להיות נגישה אך יחד עם זאת לא קרובה מדי לאזורי הסחר בסמים או העבודה של הבנות). הפרויקט אמור לתת מענה ל 6-8 בנות/ 12-15 בנים בכל נקודת זמן לאורך השנה. מדובר במרכז לינה זמני, הפתוח 365 ימים בשנה. המרכז יהיה פתוח לארוחה קלה, מקלחת ולינה החל מהשעה 22:00 (בערך) ועד למחרת בבוקר. המטרה היא שהבנות תוכלנה להגיע אליו, לאורך הלילה, לאחר סגירת גלגל, לאחר שהן מסיימות לעבוד, לאחר שסיימו את ענייניהן ברחוב. ללינה והתארגנות לקראת היום שלמחרת. בשעת הבוקר (כפי שתיקבע, כנראה לא יאוחר מ 12:00) תצטרכנה לפנות את המקום.

צוות הפרויקט:

את הפרויקט תנהל עו"ס בחצי משרה שבאחריותה, ליווי הצוות והדרכתו, טיפול פרטני בצעירות, שאין להן מלווה / מטפלת (בגלגל, למשל), אחריות על תפעול שותף של הפרויקט, כמו כן שותפות בפעילות איתור, יחד עם צוות גלגל. בנוסף - צוות של 4 מדריכות בהיקף של חצי משרה כל אחת - בכל לילה תימצא במקום מדריכה אחת, שיחד עם צוות מתנדבים תקבל את הבנות, תדאג ליצירת קשר עמן ובבוקר תלווה אותן לקראת צאתן מהדירה. כמו כן, תהיה המדריכה אחראית על הפניה של הבנות להמשך טיפול ויידוע העובדת המטפלת/המתנדבת המלווה (טיפול רפואי, ביטוח לאומי...) מענה רפואי - יש לבחון את המודל המתאים - כונן רפואי או איש צוות במקום.

צוות מתנדבים:

יש להניח כי מתנדבות תשתלבנה בשעות הפתיחה (02:00-22:00) אולי בשתי משמרות. שתי מתנדבות בכל משמרת, במטרה לקלוט את הבנות, ליצור קשר, לסייע למדריכה. כמו כן, מתנדבים אשר יגיעו למשמרת בבוקר - הכוללת התארגנות לקראת יציאה, ליווי לקופ"ח במידת הצורך, הכנה של המקום לקראת הערב. המתנדבים יקבלו הדרכה חודשית מאת מנהלת הפרויקט. השלטר אמנם מהווה קורת גג זמנית, אך משך הזמן לשהייה בו אינו מוגדר מראש. הגישה היא כמו בגלגל, כי הקצב של הדברים לא הכרח תלוי בנו אלא לכל מטופלת הקצב שלה. יש לזכור כי המסגרת מיועדת לצעירות חסרות, משתמשות בסמים, שלרוב עוסקות בזנות, שכן לצעירות אשר החלו בתהליך שיקומי ונמצאות לאחר תוכנית גמילה קיימים פתרונות אחרים. אנו מניחים, כי פרוייקט זה ייעודו לתת מענה לאותן בנות הנמצאות על קצה הרצף, לאפשר להן רצפת קיום בסיסית, הגנה וביטחון שיאפשרו תהליך של שינוי. מכאן תעשנה הפניות לשירותים הרלוונטיים בקהילה, כאשר לכל אחת תותאם תוכנית אישית משלה.